

4

Stojím před Darrenovým bytem. Na chodbě je podivná zatuchlá zima a vlhkost. Tmu chabě rozráží blikající zářivka. V koutě na zemi se válí obal od čokolády. Nikde nevidím zvonek, a tak přistupuji blíž a opatrně na zchátralé dveře zabuším. I přes mou snahu se z nich odloupne kus zelené barvy. Myslím ale, že to nikomu vadit nebude, protože dveře jsou oprýskané tak moc, že dalšího úbytku barvy by sis sotva všiml.

Ze dveří vykoukne Darren a pozve mě dál. Modřiny na obličeji už změnilly barvu z modrozelené na světle zelenou, pořád má ale ruku v sádře a hrudník mu obepíná fixační obvaz. Míří k lednici a nabízí mi pivo, které přijímám. Připadá mi, jako by se zrovna nastěhoval. Jediným zástupcem všech spotřebičů je elektrická plotna hrdě zaujímající své místo na zanedbané kuchyňské lince, která je místy propálená od oleje prskajícího z pánve při smažení. V regálech je všeho všudy asi devět porcelánových hrnků, z nichž některé mají uražená ucha, deset talířů a v šuplíku je několik neroztříděných hliníkových příborů. V ložnici má Darren na kovové posteli nepovlečenou matraci s peřinou a malým, zvalchovaným, pěnovým polštářem, který můžeš při dostatečné šikovnosti zformovat do libovolných tvarů. Na stěně mu visí kopie nějakého obrazu, malovaného nejspíš v impresionistickém stylu.

„Působivé, že?“ ptá se, když vidí, že jsem o obraz zavadil pohledem.

„Takže ty se zajímáš o umění?“ vyzvídám.

„Umění je to, co nás drží naživu. Vypovídá o tom, co jsi za člověka. Například tenhle obraz se jmenuje Západ slunce v Ivry a namaloval ho v roce 1873 Armand Guillaumin,“ na chvíli se odmlčí a pokračuje: „pověz mi, co tam vidíš?“

„No, je tam pěkně vystižená obloha při západu slunce,“ začínám nejistě, přemýšlím, jestli to není nějaký test, když pokračuji: „a ty komíny, co vypouští kouř. Ten Guillaumin byl nejspíš průkopník ekologie, asi tím chtěl upozornit na globální oteplování nebo tak něco.“

„Umění je skvělé v tom, že každý v něm vidí něco jiného,“ pokračuje Darren, „já tam vidím otce šesti dětí, který se po tvrdé práci v továrně vrací domů, jen aby za právě vydělané peníze svým dětem koupil jídlo. Milence, kteří si na břehu řeky vychutnávají přítomnost toho druhého, protože kluk bude někdy v příštích dnech odveden na vojnu. Ptáčka sedícího vysoko v koruně vysoké olše, kterému kočka dnes sežrala všechny vajíčka. Děti, kterým právě skončil poslední den prázdnin. Rybáře vracejícího se z neúspěšného lovu a přemítajícího, za co koupí jídlo, když předešlou noc všechno prohrál v karbanu.“

Následuje pauza. Chci namítnout, že nic z toho tam není, že si to všechno vymyslel, ale čekám, až bude Darren pokračovat. Asi mi čte myšlenky, protože rozvážně a jakoby zasněně říká: „Umění nás má inspirovat, to je hlavní důvod, proč existuje. Chápu, že řekneš, že tam nic z toho není, že je to jen výplod mé fantazie. Ale možná se tohle všechno stalo, Guillaumin to třeba jen přehlédl nebo to bylo tak titěrné, že by se to na plátně stejně ztratilo. Anebo tam zrovna nebyl, když se to odehrávalo. Ale vše, co vidím, podtrhuje marnost a smíření s tragédií. Všichni z nich ví, že končí další promarněný den jejich života. Uvědomuj si, že na konci všeho budou všechny jejich výtvary zničeny a skutky zapomenuty, vše je pomíjivé. Jediné, co přežije, je

jejich duše a to jim přináší zvláštní pocit pokoje a usmíření s jejich životním osudem. Následuje sladký, i když dočasný odpočinek, ale každý z nich si ho bude vychutnávat, jako by to bylo navždy.“

Nevím, co odpovědět, a tak jen stojím a přemítám o Darrenových slovech. Nemůžu se ubránit pocitu, že všechno co říká, je pravda. Ne taková ta pravda, která se učí ve škole, třeba že voda se vaří při sto stupních Celsia. Ale taková, co ti projede až do morku kostí, pevně tě chytne za vnitřnosti a už tě nepustí. Pravda, jejíž odhalení je životním posláním každého člověka.

„Je to opravdu nádhera,“ říkám, když teď vidím obraz v novém světle. Možná jsem měl zvolit trochu oslavnější a popisnější slova, ale tak nějak cítím, že vše důležité už bylo ústy Darrena řečeno. Navíc nemám rád, když se mluví jen proto, aby nebylo ticho.

Darren mi očividně rozumí, protože se mu rozjasní tvář, a zahledí se znovu do obrazu, když říká: „To jo. A teď si představ všechny ty chudáky, co celý život žijí jen z masové, komerční popkultury. Jak ubohý mají život, když jediné, co chtějí, je užívat si.“

Ano. Nechtěl jsem mu říct, že já jsem přesně ten člověk, o kterém právě mluvil. Celý život jsem zasvětil vlastnictví věcí, které mě mělo učinit šťastným. Mým životním posláním bylo udělat sám sebe šťastným. Nikdy mi to nepřišlo divné, každý to tak má a tak to taky má být. Takhle to bylo vždycky. Ale i když jsem Darrena moc dobře neznal, věděl jsem, že on je v tomto jiný. Jeho honba za štěstím nezajímala. A přesto ve mně vzbuzoval dojem člověka, který má svůj jasný cíl, kterého chce dosáhnout. Ten cíl, který bychom měli mít všichni. Cíl, který dává důvod a smysl našemu žití. Ovšem Darren se odlišoval v tom, že jeho cíl ho neměl učinit šťastným. Jeho cílem bylo něco, co ho převyšovalo. Něco víc než obyčejné lidské a přízemní touhy. Ale co přesně?

Procházíme Darrenovým bytem a mě napadá, že by se ani nemohl víc lišit od toho mého. Žádná televize, žádné výkladní skříně plné ozdobných serepetiček, dokonce i nádobí bylo bílé a postrádalo jakoukoliv výzdobu. Vše bylo podřízené skromnému funkcionalismu. Nic nebylo navíc, všechny přebytky se nacházely v odpadkovém koši. Napadá mě, že se musí strašně nudit, a tak se ptám: „A jak se vlastně bavíš, když zrovna nepozoruješ obraz?“

Podívá se na mě zkoumavým pohledem, jako by přemýšlel, jestli mi může věřit, pak mi dá do ruky velkou gramofonovou desku, vezme si do podpaží zdravé ruky gramofon a prostě řekne: „Pojď za mnou.“

Vycházíme z bytu na chodbu a po schodech stoupáme až na půdu. Po žebříku vylézáme až na střechu celého třicetipatrového domu a otvírá se nám výhled na večerní město, který je samozřejmě v mnoha směrech úplně zakryt mnohem vyššími budovami. Napadá mě, jestli k tomu není potřeba nějaké zvláštní oprávnění. Darren pouští gramofon a lehá si na azbestovou střechu. Chvilí váhám, ale potom si lehnu taky. A tak tam ležíme na střeše mezi anténami a satelity, oči upřené na hvězdy a uši nastavené Beethovenově Deváté symfonii. Ze začátku si říkám, jestli nerušíme noční klid. Potom se ale nechávám unést zázračnými tóny a pociťuji zvláštní klid, smíření a odevzdanost. Chvilí jen tak ležíme, až najednou Darren řekne: „Víš, v čem je tahle symfonie tak výjimečná?“

„Mohl bych hádat, ale to by nás jen zdržovalo. Koneckonců ty mi to jistě rád povíš sám,“ odpovídám.

Na tváři se mu mihne úsměv, když povídá: „Je dokonalá. Na tomhle světě se můžeme snažit o dokonalé věci, ale dokonalosti z naší lidské podstaty není možné dosáhnout. I ty nejlepší výtvoři jsou maximálně odraz dokonalosti, nikdy to není ta pravá, čistá dokonalost. Můžeš vyrobit úžasný auto a myslet si, že je dokonalé, ale za pár let někdo

vyrobí lepší. Všechno se dá vylepšovat, tudíž nic není nikdy dokonalé. Až na tohle," ukáže směrem k rádiu a pokračuje: „Mozart, Bach, Haydn, Vivaldi, Dvořák, ti všichni jsou zatraceně dobří, ale dokonalosti nikdy nedosáhli.“

„A jak je možné, že se to Beethovenovi podařilo? Vždyť byl taky jen člověk a z lidské podstaty, jak jsi sám říkal, to možné není," ptám se.

„Já věřím, že Bůh lidi používá. Některým dá talent a nechá je samotné s ním pracovat. Ale jiným dá talent a dál s nimi pracuje a vede je. Jedině tak je možné dosáhnout dokonalosti. Jak jinak by ji mohl Beethoven napsat, když byl hluchý?" vysvětluje Darren.

Jo, tohle smysl dává, říkám si pro sebe a opět se nechávám unášet na vlnách hudby. Pozoruji, jak přirozeně a nenásilně se mění jednotlivé motivy. Jak důmyslně se opakují samotné melodie, takže žádná se ti neoposlouchá a vrací se přesně v ten moment, kdy se ti po ní začne stýskat. Žasnu nad tím, jak je možné do jednoho díla skloubit jednoduchou hravost a pompézní majestát. Přemýšlím, jak může jindy tak hrubá němčina znít tak jemně.

„Nemyslíš, že je to ironie?" ptá se Darren.

„A co přesně?" tážu se.

„Beethoven, který napsal hudbu, a Schiller, který napsal slova, byli oba Němci. Jejich dílo je úžasnou oslavou bratrství a přátelství. Naproti tomu Hitler byl sice Rakušan, nicméně mluvil německy a Beethovenovu a Schillerovu poselství mohl porozumět, nicméně jeho dílo je úplně odlišné," vysvětluje Darren.

„Hm, to jen dokládá, že národnost nic neznamena," říkám a pokračuji, „vůbec nic to o tobě neříká, podle národnosti nemůžeš říct, jaký je kdo člověk. Ani podle barvy kůže nebo čehokoliv jiného. Všichni lidi jsou stejní.“

„Jo,“ přitakává Darren a lokne si piva. Potom povídá: „Někteří lidé prostě nebyli určeni k tomu, aby rozuměli. Vsadím se, že i Hitler tuhle symfonii ve svém životě slyšel, vždyť se sám kdysi chtěl stát malířem a o umění se zajímal, ale nebylo mu umožněno pochopit poselství, které s sebou nese a které ji činí tak výjimečnou. Jinak by přece nemohl dělat to, co dělal. Umění a obzvlášť hudba může měnit lidi, musíš jen mít dostatečně otevřenou mysl, abys ji pochopil.“

I když německy umím pouze pár slov, větu „Alle Menschen werden Brüder“ ještě rozumím. Přestože má celá symfonie vlastně až dětsky naivní poselství, díky hudbě máš pocit, jako by ji vyprávěl zkušený člověk, který ve svém životě zažil už úplně vše. Od hrůzné války přes obyčejné strasti každodenního, pracovního života až po prosté radosti v podobě ženy a rodiny. A proto věříš celému jejímu obsahu, který na tebe působí vyzrálé a moudře. Najednou ti sdělení, že největší věcí na světě je přátelství, vůbec nepřipadá jako naivní, dětský a neuskutečnitelný sen, ale jako velký plán velkého, sebevědomého a odvážného muže. Je tohle snad cíl Darrena Throwbridge?

Po dnešku bylo jedno jasné. Darren Throwbridge není blázen ani šílenec, je jen velmi odlišný od společensky uznávaného ideálu člověka, ale to z něj nedělá špatného člověka. Spíš naopak. Protože společnost rozhodně není dobrá, může to, co se od ní odlišuje, být dobré. Chtěl jsem být jako on.

Následující den mě jde navštívit Darren. Cítím se divně. Naše byty by snad ani nemohly být odlišnější. Pomalu procházíme a zastavujeme se u mé sbírky čínského porcelánu.

„Ale co když tohle všechno tě má ve skutečnosti zabít, a ne ti pomoci? Tyhle věci, co lidi sbírají a ke kterým upínají svou spásu.“

„Zabít? Jak to myslíš?“

„Zamysli se. Proč lidi staví domy, čtou knihy, pěstují zeleninu, montují stroje nebo poslouchají hudbu?“

„No, aby se cítili líp.“

„Přesně.“

„Teď si představ, že bys nic z toho neměl. Představ si život bez tvého bytu, bez tvého auta, bez tvého oblíbeného umění, a dokonce i bez jídla. Byl bys nahý a hladový, vydaný napospas živlům. Jaký by byl život potom?“

„To by byla hrůza,“ přiznávám.

„Takže je pochopitelné, že lidé se k těmto věcem upínají a hledají v nich spásu. Na první pohled se může zdát, že v těchto věcech můžeme najít záchranu před krutostmi tohoto světa. A přesně tak to má i vypadat. A lidi si sami nalhávají, že hromadit věci je jejich životním úkolem. Ale na smrtelné posteli přijde okamžik, kdy už lhaní nemá cenu. A tam si budeš muset přiznat, že to všechno bylo k ničemu. Jasně, díky věcem byl tvůj život šťastnější, ale mělo to asi stejný účinek, jako když máš smrtelnou chorobu a léčíš ji práškama proti bolesti.“

Následuje ticho, které přeruší Darren: „Povím ti příběh. Skupina lvů je od malička přivázaná na řetězech. Nepamatují si nic jiného než život v okovech. A každý den jsou krmeni nejrůznějšími lahůdkami a pochutinami. Dostávají pečené maso, důkladně okořeněné a ve velkém množství. Takže se jim to líbí. I když jim ochabují svaly a zarůstají drápy. Vědí, že se mají dobře, mnohem líp, než kdyby byli sami v divočině. Tam by měli maso jediné syrové. Takže se nebudou snažit o útek a budou mírní jako beránci. Ale někde uvnitř ví, že to není správně, ví, že je něco zatraceně špatně. Vědí, že jsou lvi a že by měli svými tesáky trhat maso ze svých obětí, svíjejících se v agonii.

Jenže lahůdky, kterých se jim dostává, jsou až příliš lákavé, takže se ani nepokoušejí o osvobození se.“

Po krátké pauze se Darren ujme vysvětlování: „Z historického hlediska musíme přiznat, že otroctví k lidské civilizaci neodmyslitelně patří. Jen je v dnešní době rafinovanější. Ti, co mají moc, se poučili. Pokud nemůžeš zotročit člověka proti jeho vůli, tak to udělej i s jeho vůlí. A nakonec ti za to ještě poděkuje.“

Na chvíli se odmlčí a pak pokračuje: „Jsi připraven přijmout pravdu? Protože když ji budeš znát, už není cesty zpět. Nebudeš se moct vymlouvat a říkat: Já jsem nevěděl. Nevědomost je sladká, pravda je surová a krutá.“

Tahle otázka mě přivádí do rozpaků, ale pak říkám: „Ano, jsem.“

„Co když existuje někdo, kdo tě díky tvé lásce k materialismu dokonale ovládá? Někdo, kdo tebe a celou společnost lidí zotročuje a kontroluje?“

„Cože?“

„Jen si představ, jak by vypadala společnost, kdyby nikdo nic nekupoval a nepotřeboval. Ekonomika stojí na spotřebě, bez ní by společnost, jak ji známe dnes, zkolabovala. Lidi by se obrátili ke skutečným hodnotám. Ale to přece nemohou dopustit, že? A tak tě drží v zajetí tvých vlastních takzvaných potřeb a vášní, které do tebe zasadili. A tobě to nevadí. Žiješ si dál svůj mizerný život, protože ti to tak vlastně vyhovuje. Říkáš si, že by to mohlo být i horší, a tak se poslušně postavíš do řady odsouzenců na smrt.“

„Takže ty říkáš, že existuje někdo, kdo mě ovládá skrze mou touhu po věcech?“

„Přesně. Někdo do tebe vsadil touhu po materialismu, aby ses stal poddajný. Vždycky to tak nebylo. Společnost tě má tvrdě v okovech své doktríny. Však to znáš. Udělej školu, najdi si práci, založ rodinu,

pořád dům na hypotéku, auto na leasing, pracuj na důchod a pak co nejrychleji umři. Nejdřív se ti to nelíbí, pak si na to zvykneš a nakonec jim za to ještě poděkuješ. Projevuje se to tak, že začínáš být apatický k tomu, co se děje kolem. Kdyby vedle tebe dopadl meteorit, stejně by to s tebou ani nehnulo. Jen velmi vzdáleně cítíš emoce. Jsou to spíš jen takové kopie předešlých emocí a ty je musíš z velké části předstírat. Ale občas se tvoje duše snaží dostat z jejich sevření. V momentech, kdy nemůžeš usnout, když máš určitý druh nočních můr – takové, ze kterých se s křikem budíš, nemáš chuť k jídlu, intenzivní bolesti hlavy nebo když cítíš frustraci z pouhého bytí. Ale nemluvíš o tom, protože společnost, která tě ovládá, ti to podvědomě zakazuje. Představ si, že by ses s kolegy z práce nebavil o počasí, ale o tom, že máš depresi.“

„Já nevím, zní to divně,“ říkám, „a jak si můžeš být tak jistý?“

Usměje se a povídá: „Existuje celý svět, o kterém nemáš ani tušení. Je všude kolem nás, ale nemůžeš ho vidět ani se ho dotknout. Jen občas cítíš, že tu něco takového je. A jak si můžu být tak jistý? Vím to, protože jsem byl součástí toho světa. Vím to, protože jsem pro ně pracoval.“

Následuje chvíle ticha. Mozek mi jede na plné obrátky a snaží se najít v Darrenových teoriích nějakou mezeru.

„Takže?“ ptá se Darren.

„Takže?“ nechápavě opakuji jeho otázku.

„Takže co s tím uděláš? Teď, když znáš pravdu, budeš dál žít jako otrok, nebo se vydáš cestou, na které se zbavíš svých okovů?“

Občas jsem chodíval Darrena navštěvovat na střechu, kde jsme do noci debatovali. A můj byt pomalu chátral. Na policích se začal zabydlovat prach, špinavé nádobí se kupilo u dřezu a nejrůznější věci

byly různě poházené po podlaze bez sebemenšího náznaku pořádku. I moje auto tu a tam pokrývala vrstva bahna a špíny. Začal jsem rozprodávat svoje věci. Části mojí sbírky mincí a podobné zbytečnosti, bez kterých bych se normálně obešel. Dokonce i moje mysl začala chátrat. Ale už dlouho jsem neměl migrénu, dokonce jsem začal omezovat i svou dávku prášků na spaní. Strojené úsměvy mě začínaly neskutečně vysilovat, až jsem se o ně přestal pokoušet. Úplně jsem přestal nosit kravatu, frekvenci měnění košile jsem zvýšil ze tří dnů na pět a více, a někdy jsem si dokonce vyprané oblečení vůbec nežehlil. Ani si nepamatuju, kdy jsem byl naposledy u holiče nebo kdy jsem se naposledy holil. Kdybych se takhle viděl před čtyřmi měsíci, řekl bych o sobě, že jsem zburanovatěl. A přesně tohle o mně začali říkat mí kolegové v práci. Proč? Nebylo to pouze kvůli mému zjevu, ale spíš kvůli tomu, že jsem k nim začal být upřímný. V podstatě jsem jen přestal předstírat zájem o jejich nudné historky z víkendu stráveného s rodinou na chalupě. Čím upřímněji člověk jedná, tím víc se zdá společnosti ošklivý. Protože uvnitř jsme všichni oškliví. A naši upřímností pouze rozbíjíme zdi, které mají za úkol zakrýt naši ošklivost.

Dokonce si mě kvůli tomu i šéf zavolaal na kobereček a předčítal mi z kodexu správného zaměstnance, což byla příručka, kterou ses podpisem pracovní smlouvy zavazoval plnit. A mně to bylo jedno.

„Ano pane,“ říkám, když se mě šéf ptá, zda budu pracovat na zlepšení své pracovní morálky.

„Jistě, pane,“ říkám, když se zase ptá, jestli budu více dbát o svůj zevnějšek.

Ale byl to takový typ slibu, který dáváme proto, abychom od toho druhého měli pokoj. Šéf si mě zkoumavě prohlíží přísným pohledem a nejspíš tuší, že to nemyslím vážně. Napadlo mě, že bych mu měl

všechno říct. Že už mě nebolí hlava a prášky na spaní si беру už jen obden. A že jsem na cestě, jak porazit sám sebe. Svoje touhy a potřeby a jak se opravdu osvobodit z klece, ve které všichni přežíváme, a že na konci budu konečně vědět, jak žít. Ale pak jsem si vzpomněl na slova: „Někteří lidé prostě nebyli určeni k tomu, aby rozuměli,“ a tak mlčím.

